

Kincs István: Leánymamák fia. Regény két kötetben. — **A szegénység vára.** Regény két kötetben. Kőszeg. Emericanum kiadása. Kincs István írói pályája a leg tisztább és legnemesebb magyar írók egyikének egyéniségét, világát tükrözi elénk. Ez az írói működés, mely még a mult század végén a Magyar Szemle hasábjain kezdődött s azóta szakadatlan termékenységen s töretlen haladásban napjainkig tart, mindig híjával volt a zajos nyilvánosságnak, az önmagát hiú módon felfedeztető rekláméletnek. Kincs István szerényen, csendben, irányított meg nem zavartatva, a maga formáinak és életlátásának mértékével és módjával dolgozott; egyéniség tudott és mert maradni; volt bátorsága ahhoz, hogy irodalmi hagyományt s erkölcsi elvet mentse és tiszteljen; az új stílus-romantika idején és lábában a divatoskodás olcsó árért nem adta fel nyelvének egyszerű, de tiszta, jóízű, népies zamatát; s mindenek fölött a regényírás újabb módszerei kedvéért nem sorvasztotta el magában s munkáiban a mesélő kedvességnek és a jókedvnek édes, meleg csillogását. Önmagáról nem hitt többet, mint amennyit az írás, mint hivatás jelent. De e hite mellett kitartott, akár méltányolták, akár nem. Így írta egymásután könyveit: novellákat, regényeket, melyek közül a két legnagyobb szabásút a fent jelzett két munka foglalja össze.

A *leánymamák fia* regényes történet, mely Kőszegen játszódik le a Bachkorszak idején. A főhős, aki körül a kissé ágas-bogas esemény összekapcsolódik Losonczy Gyula ügyvéd, akit két öreg kisasszony nevel föl. A kiváló tehetségű ügyvéd Kőszegen telepszik meg, ahol szemben áll egymással a város két pártja, a polgármester vezetése alatt álló város és az ellenzék. A városban lassan mindenkinek a bizalma az ügyvéd felé fordul, aki nagy tehetségével és egy reája nézve lassan szerencsésen kibonyolódó szerelmi történettel a város vezető embere lesz, aki kibékíti a város polgárait s új fejlődésre irányítja a város életét.

A *szegénység vára* regénystílusa hasonló az előbbihez. A regény színhelye Vas megye, történései ideje a mult század hatvanas éve. Egységes cselekményalakító és hordozó alakja nincs. A regény cselekménye, talán még inkább cselekmény eszménye két irányból sodródik össze. Az egyik oldalon áll Boglár Lajos, akinek a könnyelműsége miatt Zimándy Ákos unokája Vica, dachól férjhez ment Tamássy Bódihoz. A másik oldalon pedig ennek a boldogtalanul férjhez ment leánynak a családi története, léha férje mellett történt teljes elszegényedése folyik. A regény belső története az, hogy Boglár megbánja könnyelműségét, Széchenyi eszméin komoly férfiúvá érlelődik s életét annak szenteli, hogy ezt a boldogtalan és leromlott családot — a segítség óvatos és finom tapintásával — fölegítse és megmentse. Ő maga sohasem vesz feleséget. De egy fogadott fiának és a közben elhunyt Tamássy leányának házasságával visszaadja azt a boldogságot az anyának, amelyet tőle leánykorában elvett. «Az életben nem fakad igazi boldogság — hangzik az írónak korunktól oly idegen, de igen magas világból fakadó meggyőződése — hacsak önmegtagadó szívek nem építik hozzá az oltárt, melyen saját elhamvadt reményeik szikrázó parazsából új lángok, újra vágyó boldogságok nem születnek».

Mindkét regény egy teljesen kiérett, kialakult írónak vonásait, jellemét hordozza magán.

Ami legelőször is felölő Kincs István regényírói technikájában, az az epikai vonás uralma. Mai regényeink jellemző szerkezeti vonása a drámaiság felé hajlik. Kincs Istvánnál minden epikai: a szerkesztés, a mesemondás, a jellemképzés, sőt még maga a mondat is. Nem lazaságot, avagy az anyag elárasztását a forma fölött jelenti ez a vonás, hanem a magyar regényírói hagyomány ama formáját, amely a mesemondás széles kedvével fogta fel és dolgozta át az életet. Valami bensőséges nyugalom, a kész életszemléletnek zavartalan méltósága fénylik az írás e módján, mely

végignézi az életet kicsi és nagy adataiban egyaránt, nem túrja és nem robbantja fel az élet adott rendjét, de átvilágítja a maga bölcs és aranyos szívének derűjével és mosolyával.

Ezen felül pedig minden mese nála. Mennyire hiányzik a mese eleme, a mesélés készsége mai regényirodal-munkból! Mindenütt csak feltett esetek dialektikus megoldásával találkozunk. Befelfutunk az elemzésbe, a pozitívizmusba, és kiszáritottuk a képzelet üde frissességét. A cselekmény meséje pedig mint hamupipóke tengeti életét. Kincs István tud és szeret mesélni. Igaz, hogy így egy kissé az embereken és dolgokon innen és kívül marad. Lélektanában néha több a mese egyoldalú szimpátiája, mint a megfigyelés aprólékosága. De ezt elfelejtjük, mert gyönyörködtünk és felüdültünk. Nem lesz azért romantikus, valami töről metszett józanság van benne, amely visszatartja az irreális elcsapongástól, de képzeletét, művészi alakított képzeletét nem fosztja meg jogától.

Képzelete pedig mindig szívének aranyos verőfényében ragyog. Ezért lesz Kincs István minden írása meleg, világos. Ha nevetésre készlet, ezzel sohasem akar büntetni. Valami nagy tisztelet él benne az értékekkel szemben még akkor is, amikor szinte naiv a megjelenési módjuk. Ezért hat néha idillszerűen a témafogása s ezért érezni rajta néha, mintha anekdotát mondana el akkor is, amikor nagy tárgyterületű a mondanivalója.

És van még egy nagy erénye: kitűnően tud magyarul. Igaz, hogy a nyelv-erőt nem a vaskosságban és brutalitás-ban keresi. Megelégszik a beszélt népnyelv egyszerű bájával és természetes készletével. De ebben aztán kifogyhatatlan és frissen patakzó.

Kincs István írói működése a tiszta öröm boldog szolgálatát jelenti.

Brisis Frigyes.

Miklós Jenő: Hetedhét országom. (Genius kiadás.) Költészet még ritkán harmonizált költővel annyira, mint a *Hetedhét országom* versei Miklós Jenő hétköznapi arculatával. Elég velem egy fél óráig beszélgetni, már ismerjük, értjük hangulatvilágának erőforrását. Mintha megállott volna fölötte az idő. Verseiben is alig van friss élményanyag: az emlékezés poétája. Szereti az esti fényeket, a halk zokogást, a nocturnókat, emlékkönyveket, régi ro-

máncok ködfátyolvilágát, hetedhét országának minden szelíd titokzóságát és a menüettet, melynek ritmusa a formák pazar változatában holdfényesen zsong keresztült versein. Szereti a mesék irreális, kicsinyítő és nagyító nyelvét, mindent, ami nem a valóságra eszmélteti. Fiú-Hamupipóke ő, akiben nem oldódott meg a megváltó Mese. Vallomásaiban a mulandóság aranypora szítal s a ritka nevetésbe bele-beleszüremlik valami Thulén-túli hang. Mi a sorsunk? Elmúlás. Mi az eledelünk? Emlékeink. Mi a gyönyörünk? A rím, a ritmus, szavak csecsebecséje. Újraélni átálmodott ifjúságunkat s menekülni a jelenből. Erről beszél Miklós Jenő lírája.

Szerelem boldogsága? Ez a hang hiányzik dalaiból. Egy régi táncrend szélén kusza írásra bukkan s már nem emlékezik rá, vajjon ki lehetett az a lány, akinek a forró vallomás szólt. — Egy tánciskolai jelenet bájos vidámsága úgy incselkedik a szordinós versek sokaságából, hogy azt hisszük, nem is vele esett meg, hanem olvatag szívéből formálódott helyzet-romantikává. Miklós Jenő szerelmi líráját már csak a hulló csillagok vándorfénye ragyogja be.

Ebből az elsüllyedt világból kedves szellemek látogatják. Édesanyja, akitől egyszer a legszebb lírai regényt írta, minduntalan megelevenedik verseiben a «riadt gyermekmesékkel». Egész kis Óperencia bontakozik ki, apró ház, gyermekbölcső, Kukuli madár, sok-sok tündéri jelenség, ami egykor valóság volt. Családja nimbuszának visszfénye glóriázza ezeket az emlékeket. Sok bennük az epikai elem, töredékek egy lírai regényből. Mennyi önkénytelen vallomás, néma nagy tragédia néhány strófában! Nagyapja még víz, dús legény volt, a sírba is hat ló vitte, három prépost kísérte el. Az apja már gyalog járt-kelt s halotti pompa nélkül temetkezett. Három magyar generáció története ez, dalokban elbeszélve. Talpig úri élet volt s az utód, aki visszagondol rá, költészetében szerzi vissza az apák kincseit. Azt a szociális hangot, mely Miklós Jenő verseiben morajlik, mindig ez a régi, patriarkális érzés mérsékli: neki a véres magyar probléma is esztétikum s legbékéltlenebb megnyilatkozásai is úri kuruc-versekké finomodnak.

Mélységesen összefonódott hazája sorsával. Hazafias verseiben nincs meg az irredenta merész hangsúlya, retorikája, a nemzeti sértődöttség tüzeiben